

Список посилань

Міністерство освіти і науки України. (n.d.). *Coursera пропонує безкоштовні онлайн-курси для українських студентів*. <https://mon.gov.ua/news/coursera-proponue-bezkoshtovni-onlayn-kursi-dlya-ukrainskikh-studentiv>.

Кремень, В. Г. (2013). Проект сучасної освіти: інноваційна людина. *Рідна школа*, (8–9), 4–8.

Щекатунова, Г. Д. (Ред.). (2013). *Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу*. Педагогічна думка.

Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, 1(26), 94–102. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102>

— 90 —

УДК 377. 561(043.5)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ П(ПТ)О СФЕРИ ПОСЛУГ

Євеліна Царьова,
кандидат педагогічних наук,
директор Державного навчального закладу
«Хмельницький центр професійно-технічної
освіти сфери послуг», науковий співробітник
відділу фахової передвищої освіти Інституту
професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0001-9929-6670>
e-mail: evelina76@ukr.net

Анотація. На основі аналізу сучасних тенденцій розвитку професійної освіти в Україні в умовах війни, повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів, обґрунтовано теоретико-методичні

аспекти її модернізації в сфері послуг. Схарактеризовано основні напрями професійного розвитку педагогічних працівників ЗП(ПТ)О сфери послуг. Розглянуто відповідний досвід Фінляндії, Німеччини та Нідерландів.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, сфера послуг, компетентнісний підхід, цифрові компетентності, CLIL, дуальна освіта.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF PEDAGOGICAL STAFF OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING INSTITUTIONS

*Evelina Tsarova,
PhD in Pedagogy, Director of Public Educational
Institution «Khmelnyskyi Centre for Vocational
Education in the Field of Services», Senior
Research Fellow of the Department of
Professional Pre-Higher Education of the
Institute of Vocational Education
of the NAES of Ukraine*

Abstract. The article explores the current trends in the development of vocational education in Ukraine, considering the challenges posed by war, post-war recovery, and European integration. It discusses the theoretical and methodological foundations of modernizing vocational education within the service sector. The article also identifies key development areas for teaching staff. Additionally, it examines the experiences of Finland, Germany, and the Netherlands in these areas.

Keywords: vocational education, service sector, competency-based approach, digital skills, CLIL, dual education.

Розвиток професійної освіти в Україні наразі відбувається в умовах безпрецедентних викликів, спричинених війною, необхідністю повоєнного відновлення та євроінтеграційними процесами. Військові дії суттєво вплинули на функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – «ЗП(ПТ)О»), що призвело до необхідності адаптації освітнього процесу, забезпечення безпеки його учасників та оновлення освітніх програм. Повне відновлення країни

вимагає висококваліфікованих фахівців для реконструкції інфраструктури та економічного зростання.

Євроінтеграційний курс України передбачає модернізацію професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до стандартів ЄС, що включає оновлення змісту освіти, впровадження компетентнісного підходу та створення умов для мобільності здобувачів освіти і викладачів. У цьому контексті особливої уваги потребує розвиток професійної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О сфери послуг, які відіграють ключову роль у підготовці конкурентоспроможних фахівців.

Воєнні дії, разом з пандемією COVID-19, створили значні труднощі для педагогічних працівників, зокрема через необхідність швидкої адаптації до нових форматів навчання: дистанційного та змішаного навчання. Пандемія прискорила перехід до онлайн-освіти, що потребувало освоєння сучасних цифрових технологій, нових методик викладання та адаптації навчальних матеріалів до онлайн-середовища. Водночас, зросла потреба у використанні інтерактивних інструментів для підтримки освітнього процесу, що стало важливим для забезпечення якості освіти в умовах нових викликів.

Євроінтеграція відкриває можливості для підвищення кваліфікації викладачів через міжнародні стажування, програми обміну та спільні проєкти з міжнародними колегами. Важливим є впровадження компетентнісного підходу у викладанні.

Одним із найбільш перспективних інструментів є методика CLIL (предметно-мовне інтегроване навчання), яка поєднує професійні предмети з вивченням іноземних мов. Вона сприяє формуванню міжкультурної компетентності та поглибленому оволодінню професійною лексиною, що необхідно для роботи в міжнародному середовищі (Banegas & Zappa-Hollman, 2023). Враховуючи актуальність цієї методики, важливим є підготовка викладачів до її застосування, що включає курси підвищення кваліфікації, розробку навчально-методичних матеріалів та співпрацю з міжнародними освітніми установами.

Іншим важливим напрямом є *дуальна освіта*, яка інтегрує навчання з реальними виробничими умовами, що дозволяє оновлювати освітні програми відповідно до вимог ринку праці (Rauner, 2024). Дуальна система також забезпечує викладачів сучасними прикладами для практичної роботи зі здобувачами освіти. Для її ефективного

впровадження необхідно налагоджувати партнерські відносини між освітніми установами та бізнесом.

Діджиталізація є важливим етапом розвитку сучасних освітніх систем, що суттєво змінює традиційні підходи до навчання та викладання (Ifenthaler et al., 2020). Завдяки швидкому розвитку цифрових технологій педагогічні працівники стикаються з новими викликами, серед яких одними з найважливіших є необхідність оволодіння цифровими компетентностями та інтеграція новітніх технологій в освітній процес. Однією з основних складових цифрової компетентності є здатність викладачів ефективно використовувати цифрові інструменти для організації навчання, адаптації традиційних методів до цифрових середовищ та сприяння розвитку критичного мислення у здобувачів освіти. Зокрема, онлайн-платформи, віртуальні лабораторії та інтерактивні курси дозволяють викладачам значно розширити межі класного навчання, надаючи студентам можливість навчатися в будь-який час і з будь-якої точки світу (Гуржій et al., 2023). Ці технології сприяють створенню гнучких, персоналізованих умов для навчання, що є важливим аспектом у підготовці сучасних фахівців.

З метою підтримки розвитку цифрової грамотності викладачів заклади освіти повинні активно впроваджувати спеціалізовані тренінги та курси підвищення кваліфікації, орієнтуючи педагогів на освоєння нових цифрових інструментів. Це дозволяє не лише вдосконалювати методи навчання, а й допомагає викладачам інтегрувати сучасні технології в освітній процес. Окрім цього, важливо забезпечити доступ до сучасних навчальних ресурсів, таких як цифрові бази даних, платформи для створення навчальних матеріалів та інші інструменти, які дозволяють викладачам організовувати навчання в нових умовах.

Досвід Фінляндії, Німеччини та Нідерландів у розвитку професійної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О сфери послуг може бути важливим орієнтиром для України, зокрема в контексті модернізації системи професійної освіти. Кожна з цих країн має унікальні практики та підходи до підвищення кваліфікації викладачів, які активно використовуються у закладах освіти, що спеціалізуються на підготовці фахівців сфери послуг (European Training Foundation, 2021).

У Фінляндії акцентують безперервний професійний розвиток педагогічних працівників, що передбачає систематичні тренінги та курси, спрямовані на підвищення кваліфікації викладачів з використанням новітніх цифрових технологій та методик. Важливим

аспектом є підготовка педагогів до викладання в онлайн-середовищі та використання інтерактивних інструментів. Фінські викладачі отримують можливість не лише освоювати нові цифрові інструменти для створення навчальних матеріалів, а й оновлювати свої знання про сучасні професійні стандарти, що відповідають вимогам ЄС. Так, у сфері послуг викладачі ЗП(ПТ)О готують майбутніх фахівців з таких напрямів, як готельний бізнес, ресторанний сервіс, туризм, використовуючи новітні методи навчання, що відповідають сучасним вимогам ринку праці (Li & Dervin, 2018).

Німеччина, у свою чергу, є лідером у впровадженні дуальної освіти, яка є ефективним способом інтеграції навчання у закладах освіти з реальними виробничими умовами. У цій системі важливе місце займають партнерства між освітніми установами та підприємствами, що працюють у сфері послуг, де здобувачі освіти відвідують практичні заняття, а викладачі отримують актуальні знання про новітні вимоги роботодавців. Викладачі ЗП(ПТ)О в Німеччині регулярно проходять стажування на підприємствах сфери послуг, що дає їм можливість постійно оновлювати свої знання та навички, що є важливим для забезпечення актуальності освітніх програм (Kuhlee, 2021).

Нідерланди, в свою чергу, активно підтримують мобільність викладачів, сприяючи їхній участі в міжнародних програмах обміну та стажуваннях. Це дозволяє педагогам не тільки отримувати нові знання про передові практики у сфері послуг, а й інтегрувати їх в освітній процес. Крім того, у Нідерландах широко використовуються цифрові інструменти для створення онлайн-курсів, тестів, практичних завдань та інтерактивних матеріалів. Викладачі ЗП(ПТ)О активно використовують ці платформи для навчання здобувачів освіти, що дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу та забезпечити гнучкість в організації навчання. Мобільність викладачів і використання новітніх технологій сприяють постійному оновленню освітніх програм та методик викладання, що є надзвичайно важливим у контексті підготовки висококваліфікованих фахівців (Westerhuis & Coenen, 2022).

Таким чином, для подальшого розвитку професійної освіти в Україні необхідно зосередити зусилля на кількох ключових напрямках. По-перше, важливо продовжувати підвищення рівня цифрових компетентностей викладачів через спеціалізовані тренінги та курси підвищення кваліфікації, що дозволить ефективно інтегрувати новітні технології в освітній процес. По-друге, слід активізувати міжнародну

співпрацю та участь у міжнародних освітніх програмах, що дасть можливість обмінюватися досвідом і впроваджувати європейські стандарти у навчальний процес. По-третє, впровадження методики CLIL стане важливим етапом у підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в міжнародному середовищі. І, нарешті, необхідно посилювати зв'язок між освітою та ринком праці через розвиток дуальної освіти та партнерські відносини з бізнесом.

Тільки за умов комплексного підходу до модернізації професійної освіти, з акцентом на цифровізацію, міжнародну співпрацю та інноваційні методики, Україна зможе підготувати кваліфікованих фахівців, які відповідатимуть вимогам сучасного глобалізованого ринку праці.

Список посилань

Banegas, D. L., & Zappa-Hollman, S. (2023). *The Routledge Handbook of content and language integrated learning*. Taylor & Francis. https://www.routledge.com/The-Routledge-Handbook-of-Content-and-Language-Integrated-Learning/Banegas-Zappa-Hollman/p/book/9781032001951?srsltid=AfmBOoqNLzQSF7Wijlv0JddyS0QmHSLzRyWDa7ZMk5JCr3v-FofN_dHH

European Training Foundation. (2021). *Listening to vocational teachers and principals: Results of the ETF's international survey 2018*. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-03/listening_to_vocational_teachers.pdf

Ifenthaler, D., Schmidt, M., Faath-Becker, A., Walker, F., Schäfer, P., Link, N. ... & Fletcher Jr., E. C. (2020). *Vocational education and training in the age of digitization: Challenges and opportunities*. Verlag Barbara Budrich.

https://www.google.com.ua/books/edition/Vocational_Education_and_Training_in_the/5aQEEAAAQBAJ?hl=en&gbpv=0

Kuhlee, D. (2021). Teacher education for the vocational education and training (VET) sector in Germany: Current structures, reforms and challenges. In J. Chi-Kin Lee, & T. Ehmke (Eds.), *Quality in teacher education and professional development* (Chapter 15, pp. 1–12). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003197973-15/teacher-education-vocational-education-training-vet-sector-germany-dina-kuhlee>

Li, Y., & Dervin, F. (2018). Introduction: Contextualizing teacher continuing professional development in the ‘miracle’ of Finnish education. In Y. Li, & F. Dervin (Eds.), *Continuing professional development of teachers in Finland* (pp. 1–28). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95795-1_1

Rauner, F. (2024). *Handbook of fundamentals of modern vocational education: Shaping the world of work*. Springer Nature Singapore. https://www.google.com.ua/books/edition/Handbook_of_Fundamentals_of_Modern_Vocat/RjgWEQAAQBAJ?hl=en&gbpv=0

Westerhuis, A., & Coenen, J. (2022). *Teachers and trainers in a changing world: Netherlands. Building up competences for inclusive, green and digitalised vocational education and training (VET)*. CEDEFOP Refernet Thematic Perspectives. https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2022/teachers_and_trainers_in_a_changing_world_Netherlands_Cedefop_ReferNet.pdf

Гуржій, А., Радкевич, В., & Пригодій, М. (2023). Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із використанням віртуальних навчальних комплексів. *Нові технології навчання*, (97), 42–50. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.97.2023.97.05>

— 90 —

УДК 373-051:37.091.33

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Ольга Чадюк,
методист Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти
у Луганській області,
<https://orcid.org/0009-0000-4718-5661>
e-mail: olyachaduk@ukr.net

Анотація. У статті розглядається проблема розвитку критичного мислення та медіаграмотності здобувачів освіти як важливого компонента професійної компетентності викладачів загальноосвітніх